

ASPECTE ALE INCRIMINĂRII CIRCULAȚIEI ILEGALE A DROGURILOR ÎN LEGISLAȚIA PENALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Maria STRULEA

Universitatea de Stat din Moldova

Potrivit exigențelor legii penale, legiuitorul trebuie să definească infracțiunile în termeni suficient de clari și preciși în vederea excluderii arbitrariului. Principiul legalității în materie penală se referă primordial la calitatea legii penale, inclusiv la securitatea destinatarului norme. Delimitarea cantității substanțelor limitate în circuitul civil general poate avea consecințe pentru persoana pasibilă de răspundere penală. Respectivul articol vine să analizeze unele aspecte problematice ale legii penale a Republicii Moldova privind incriminarea circulației ilegale a drogurilor.

Cuvinte-cheie: *principiul legalității, substanțe limitate în circuitul civil, responsabilitate penală, legislație penală.*

ASPECTS OF INCRIMINATION OF ILLEGAL CIRCULATION OF NARCOTIC DRUGS IN THE CRIMINAL LAW OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

According to the requirements of criminal law, in order to exclude arbitrariness, the legislature must define offenses in sufficiently clear and precise terms. The principle of legality in criminal matters relates primarily to the quality of the criminal law, including the security of the provision's recipient. The delimitation of the amount of substances restricted in the general civil circuit may have consequences for the person liable to criminal responsibility. The concerned article is set to analyze some problematic aspects of the criminal law of the Republic of Moldova on the criminalization of the illegal circulation of narcotic drugs.

Keywords: *principle of legality, restricted substances in the circuit civil, criminal liability, criminal law.*

Introducere

Delimitarea cantităților drogurilor este un semn important la calificarea infracțiunii. Pe lângă faptul că respectivul semn poate servi drept criteriu decisiv pentru a stabili distincția dintre deținerea legală și circulația ilegală a substanțelor narcotice, psihotrope sau a plantelor care le conțin, respectivul semn contribuie și la calificarea infracțiunii în una dintre categoriile clasificate de lege (art.16 din Codul penal al Republicii Moldova adoptat prin Legea nr.985 din 18.04.2002).

Totuși, în majoritatea statelor europene tragerea la răspundere pentru circulația ilegală a substanțelor narcotice depinde de un șir de factori, dar criteriul legat de cantitatea substanței aflate în posesie joacă rolul decisiv [1].

Statele care au ratificat Convenția ONU din 1988 contra traficului ilicit de substanțe narcotice și substanțe psihotrope incriminează posesia substanțelor narcotice pentru uz personal, care se distinge de alte infracțiuni mai grave, cum ar fi posesia în scop de comercializare sau alte fapte de circulație ilegală. Totuși, de cele mai dese ori este dificil a stabili intenția făptuitorului, iar în aceste cazuri cantitatea substanțelor narcotice implicate devine un indicator.

Conținut de bază:

Delimitarea cantității substanțelor respective poate avea un șir de consecințe importante pentru persoana pasibilă de răspundere penală. Or, delimitarea incorectă poate distorsiona principiul legalității, deoarece un prag scăzut care delimitează utilizarea pentru uz personal de cea pentru trafic poate duce la condamnarea utilizatorilor drept traficanți, iar un prag înalt ar permite dealerilor să-și continue afacerile fără prea mult deranj. În cazul în care se aplică limite rezonabile, vânzarea în stradă poate continua cu cantități mai mici decât limitele stabilite pentru a evita urmărirea penală pentru trafic de droguri. Claritatea legii este principiul legal de bază care ghidează destinarii ei, dar este necesar să se țină cont de faptul că în Europa există circa 400 de diferite substanțe aflate în circuit controlat, iar stabilirea delimitărilor pentru fiecare dintre acestea, sau cel puțin pentru elementul activ, se poate dovedi greu de aplicat la nivel național [2].

Pornind de la importanța precitată a „cantității” drogurilor, ținem să amintim chestiunea ridicată în fața Curții Constituționale prin sesizarea din 10 iulie 2015 [3], față de care Curtea s-a pronunțat prin hotărârea nr.25 din 13 octombrie 2015. Curtea a exercitat controlul constituționalității Hotărârii Guvernului nr.79 din 23 ianuarie 2006, prin care se aprobă lista substanțelor narcotice, psihotrope și a plantelor care le conțin,

precum și cantitățile acestora aflate în trafic ilicit. Problema ridicată viza faptul dacă ar fi lezat principiul preeminenței dreptului atât timp cât norma juridico-penală de la art.134¹ din Codul penal nu definea cantitatea drogurilor nici expres, nici prin norma de referință. Drept urmare, prin cercetarea de față ne-am propus să evidențiem unele aspecte privind interpretarea noțiunii de „cantitate” a drogurilor în legea penală a Republicii Moldova.

Ab initio, ținem să ne expunem asupra reglementărilor de drept comparat în materia cantității drogurilor și a influenței acesteia asupra calificării infracțiunii și ierarhiei izvoarelor de drept în care acestea sunt inserate.

Dată fiind diferența dintre droguri, numărul impunător al acestora, concentrarea diferită a substanțelor active și datorită necesității de a le descrie utilizând formulele chimice, se pare că este imposibil sau, cel puțin, inadecvat a stabili cantitățile specifice nemijlocit în lege.

Analiza actelor normative ale statelor europene ce reglementează cantitățile de substanțe narcotice reliefează ierarhia diferită a acestora: de la lege penală până la acte ministeriale. Deși, în virtutea principiului legalității, incriminarea circulației ilegale a substanțelor narcotice și psihotrope în toate statele se face în baza legii penale (indiferent de faptul unde ar fi aceasta încorporată – în legi speciale sau în coduri penale), actul prin care se reglementează delimitarea cantităților acestora se face diferit: de la legi (Grecia – Legea cu privire la droguri; Italia – Legea cu privire la droguri; Olanda – Legea cu privire la circulația opiului) până la acte inferioare legii (Austria – Ordonanța Ministerului Muncii, Sănătății și Bunăstării în colaborare cu Ministerul Justiției; Portugalia – Act normativ subordonat Legii cu privire la droguri) sau chiar reguli uniforme stabilite de către instanțele de judecată, fie apreciere lăsată la discreția instanțelor de judecată (Franța, Germania, Irlanda, Spania, Suedia, Marea Britanie) [4].

Raționamentul pentru care în unele state stabilirea cantității drogurilor se lasă la discreția instanței ar fi determinat de faptul că încadrarea juridică a faptei și stabilirea pedepsei potrivit cantității reprezintă element al procesului de individualizare a pedepsei penale. Respectiva logică este de urmat pentru statele care acceptă că, potrivit Convenției ONU din 1988, pentru calificarea infracțiunii cel mai important element este intenția făptașului, timp în care cantitatea este plasată pe un loc secund. În consecință, în statele semnatare ale Convenției din 1988 principiile care stau la baza incriminării faptelor sunt identice, exprimate prin pericolul drogurilor, diferă doar aplicarea acestora.

Referitor la definirea „cantității” drogurilor legislațiile preiau diferite criterii: fie în dependență de valoarea monetară, fie doza zilnică utilizată, fie gramajul substanțelor utilizate [5]. Legislația Republicii Moldova în materia contrabandării drogurilor identifică criteriul cantității substanței active. Respectiva deducție reiese din Hotărârea Guvernului nr.79 din 23 ianuarie 2006 [6], potrivit căreia cantitățile mici, mari sau deosebit de mari ale substanțelor narcotice sau psihotrope corespund cantităților calculate ale aceluiași substanțe enumerate în prezenta Listă. Din prevederea expusă reiese că orice cantitate incriminată trebuie să vizeze strict substanța corelativă din Lista aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.79 din 2006. Drept urmare, modificările introduse prin Hotărârea Guvernului nr.853 din 21.09.2010 nu par a fi în spiritul Hotărârii Guvernului nr.79. Or, dacă, până la modificare, definiția cantităților de substanțe narcotice și psihotrope presupunea substanța concretă, cu calcularea substanței uscate indicate în Lista precitată, atunci definiția cantității actualmente în vigoare constă din amestecuri ale unor substanțe limitate în circuitul civil (cum sunt drogurile) cu alte adaosuri (preparate medicamentoase, acizi, glucoză, crohmal, făină etc.) [7] care nu sunt restricționate în circuitul legal. Rațiunea tragerii la răspundere pentru circulația ilegală a substanțelor narcotice sau psihotrope o constituie pericolozitatea substanței active de origine naturală sau sintetică, recomandate inclusiv de Consiliul Internațional pentru Controlul Drogurilor, care provoacă dereglări psihice și dependență fizică la consumul ei abuziv. Tragerea la răspundere pentru circulația ilegală a drogurilor trebuie să vizeze doar obiectul material interzis prin Hotărârea Guvernului nr.79, de aceea chiar și amestecul acestora cu alte substanțe, fără schimbarea denumirii substanței, este contrară principiului preeminenței dreptului.

Invocând principiul legalității în legea penală, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a constatat: „În pofida exactității sale, dreptul penal, exprimat printr-o *lex certa*, este o ramură de drept sensibilă anume din cauza excesului de text normativ necesar a fi supus interpretării (îndeosebi în cazul obiectului juridic, fie al laturii subiective a componenței de infracțiune), inclusiv în baza normelor de trimitere sau de blanșetă. Principiul legalității, în sens formal, stabilește în principal raporturile între norme și actele de aplicabilitate a acestora, trebuind astfel să se deosebească normele de regulile ce vizează aplicabilitatea lor” [8].

O altă problemă identificată în legislația penală a Republicii Moldova o constituie cea a „analogului”, definit în art.34¹ din Codul penal și care formează obiectul material al infracțiunilor prevăzute la art.217, 217¹, 217², 217³, 217⁵, 217⁶ CP RM. Făcând o retrospectivă de drept penal comparat, este de evidențiat că legislațiile penale ale statelor europene utilizează aceeași terminologie a Convențiilor ONU din 1961, 1971 și 1988 în materia drogurilor; cu titlu de exemplu ar fi Estonia [9], Grecia [10], Franța [11], Finlanda [12], Lituania [13] care interzic substanțele narcotice și psihotrope. De menționat că legiuitorul, atunci când ține să incrimineze circulația drogurilor, trebuie să o facă coroborat, ținând cont de tripla conotație a acestora: *juridică, medicală și socială*. Astfel, atât timp cât o definiție clară a noțiunii „analog” al substanțelor narcotice și psihotrope nu va exista în doctrina medicală, dovedindu-se efectul social al acestuia, nu trebuie să existe o reglementare juridică a respectivului concept. Or, principiul legalității ar avea de suferit prin neclaritatea unei norme juridice.

Potrivit adresei formulate de Curtea Constituțională a Republicii Moldova din 13 octombrie 2015, „odată cu apariția pe piață a unei substanțe noi, care provoacă dereglări psihice și dependență fizică la consumul ei abuziv, aceasta este inclusă în Lista substanțelor narcotice, psihotrope și a plantelor care conțin astfel de substanțe. Până la completarea listei corespunzătoare, această substanță nu poate fi, *sub specie iuris*, nici stupefiant, nici substanță psihotropă (*tertium non datur*). Astfel, Curtea constată că în prezent normele din Codul penal care fac referire la „analogul substanțelor narcotice sau psihotrope” sunt lipsite de conținut și fără efect juridic, fapt ce determină excluderea lor din legea penală” [14].

Concluzii

Ținem să evidențiem că legea penală ar fi trebuit să enumere substanțele „analog” al substanțelor narcotice și psihotrope, atât timp cât aceasta a fost logica juridică în cazul incriminării substanțelor narcotice, psihotrope și a precursorilor, identificate în dispoziții normative de blanchetă. Or, existența dispozițiilor de blanchetă în normele legii penale constituie expresia procesului obiectiv de reglementare normativă (de exemplu, privind regulile de securitate a circulației rutiere sau de exploatare a mijlocului de transport; protecția mediului; insolabilitatea; tabelele și listele substanțelor narcotice și psihotrope etc.).

Dispozițiile de blanchetă reprezintă o modalitate specială de formulare a reglementărilor juridico-penale. Anume aceste dispoziții constituie expresia interdependenței dreptului penal cu alte ramuri de drept. Analizând prevederile Codului penal, poate fi dedus lesne faptul că nu există ramură de drept ale cărei norme nu ar fi organic corelate cu normele penale. Or, identificarea normelor de blanchetă în legea penală este determinată de locul pe care îl are ramura dreptului penal în sistemul dreptului. Majoritatea normelor penale urmăresc scopul de a „dubla”, prin prohibiție sau represie, reglementarea raporturilor sociale care primar se stabilesc în ramurile de drept nepenale.

Astfel, fără a atenta la principiul codificării legii penale sau cel al legalității, normele altor ramuri de drept sunt incluse de către legiuitor în dispoziția normei penale, transpunând în acest fel componenta de infracțiune în „țesutul structural” al legii penale. Drept urmare, normele juridice nepenale se transformă în „celula” unei „materii” penale. *Effet ex nunc* celor enunțate, legiuitorul ar trebui să revadă esența juridică a noțiunii de „analog” al substanțelor narcotice și psihotrope în legislația Republicii Moldova.

Referințe:

1. The role of the quantity in the prosecution of drug offences. ELDD Comparative Study EMCDDA, April 2003, European Legal Database on Drugs// Published at http://eldd.emcdda.eu.int/databases/eldd_comparative_analyses.cfm
2. The role of the quantity in the prosecution of drug offences. ELDD Comparative Study EMCDDA, April 2003, European Legal Database on Drugs// Published at http://eldd.emcdda.eu.int/databases/eldd_comparative_analyses.cfm
3. Sesizarea nr. 30a // <http://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=sesizari&docid=354&l=ro>
4. The role of the quantity in the prosecution of drug offences. ELDD Comparative Study EMCDDA, April 2003, European Legal Database on Drugs// Published at http://eldd.emcdda.eu.int/databases/eldd_comparative_analyses.cfm
5. L'usage illicite de stupéfiants dans l'UE: Approches juridiques // Observatoire européen de drogues et des toxicomanies, 2005, p.20. <http://docplayer.fr/4164705-Dossier-thematique-l-usage-illicite-de-stupefiants-dans-l-ue-approches-juridiques.html>
6. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.79 din 23.01.2006 privind aprobarea Listei substanțelor narcotice, psihotrope și a plantelor care conțin astfel de substanțe, depistate în trafic ilicit, precum și cantitățile acestora.
7. *A se vedea* nr.79 pct.2 din Note la Hotărârea Guvernului Republicii Moldova.

8. Hotărârea Curții Constituționale a RM nr.25 din 13.10.2015 privind controlul constituționalității unor prevederi ale Hotărârii Guvernului nr.79 din 23 ianuarie 2006 privind aprobarea Listei substanțelor narcotice, psihotrope și a plantelor care conțin astfel de substanțe depistate în trafic ilicit, precum și cantitățile acestora, §39, 40.
9. The Criminal Code of Estonie, Chapter 12, OFFENCES AGAINST PUBLIC HEALTH, Entry into force 01.09.2002.
10. Drug Laws in Greece, Government Gazette / 103/25.5.2006.
11. Code de la santé publique // <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCodeArticle.do?cidTexte=LEGITEXT000006072665&idArticle=LEGIARTI000006688171&dateTexte=&categorieLien=cid>
12. The Criminal Code of Finland / Decree on the application of chapter 1, section 7 of the Criminal Code (627/1996)
13. LAW ON THE APPROVAL AND ENTRY INTO FORCE OF THE CRIMINAL CODE 26 September 2000 No VIII-1968 (As last amended on 11 February 2010 – No XI-677)-CHAPTER XXXVII.
14. Adresă nr. PCC-01/30a din 13.10.2015 // <http://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=adrese&docid=86>

Prezentat la 24.05.2016